

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده علوم اداری و اقتصادی

گروه حقوق

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته حقوق جزا و جرم شناسی

پیشگیری از جرایم جنسی

استاد راهنما

دکتر عبدالرضا جوان جعفری

استاد مشاور

دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی

نگارنده

اکبر عزیزی

پاییز ۸۹

تقدیم به

ایران نو

و فرزندانش

!!

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعْتَذِرُ إِلَيْكَ مِنْ مَطْلُومٍ ظَلَمَ بِحَضْرَتِكَ فَلَمْ أَنْصُرْهُ، وَ
مِنْ مَعْرُوفٍ أَسَدِرُ إِلَيْكَ فَلَمْ أَشْكُرْهُ، وَمِنْ مَسِيءٍ أَعْتَذِرُ إِلَيْكَ
فَلَمْ أَعْذِرْهُ»

خدایا من از درگاه تو عذر مر خواهم اگر در حضور من به ستمیده امرستم رسیده و من
یارش نرسانده ام و اگر به من نیک و احسانی شده و من سپاسگذاری نکرده ام و اگر
بدکننده امر از من پوزش خواسته و من پوزش خواهر او را نپذیرفته ام!

مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ

برآستان حضرت حق سَرِ سپاس می سایم که توفیق تهیه، تدوین و ارائه این اثر ناچیز به جامعه حقوقی را به اینجانب عطا فرمود. بی شک این توفیق در گرو همکاری و مساعدت عزیزانی است که بنده را درگردآوری این اثر یاری فرمودند و اکنون که کار جمع آوری این پژوهش به پایان رسیده بر خود لازم می دانم از زحمات بی دریغ آنان سپاسگزاری کرده، صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم و می دانم که ذکر نام این عزیزان کمترین مرتبه قدردانی است.

ابتدا از استاد گرامی و دانشمند، جناب آقای دکتر عبدالرضا جوان جعفری که زحمت راهنمایی بنده را در این پژوهش به عهده گرفتند، به لحاظ آموختنی ها، راهنماییها و مساعدتهای همیشگی و بی دریغشان صمیمانه تشکر و قدردانی می نمایم. همچنین از این استاد گرانقدرم به عنوان مدیریت محترم گروه حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، که از هیچ لطفی نسبت به بنده و سایر دانشجویان در طول تحصیل فرو گذار نبودند، تشکر و قدردانی ویژه می نمایم.

بی تردید ناگفته پیداست که قلم زدن در این وادی، بدون حمایتهای بی دریغ و مساعدتهای ارزنده استاد بزرگوار جناب آقای دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی امکان پذیر نبود. اینجانب بر خود واجب می دانم که از این استاد فرهیخته از آن جهت که زحمت مشاوره بنده را در این پژوهش تقبل فرمودند و بارهنمودهای ارزنده و بی دریغ، که با متانت کامل در بر طرف کردن هرگونه ایراد، همت نموده و از هیچ کوششی فروگذار نبودند، تقدیر و سپاس نموده و زحمات ایشان را ارج می نهم. بعلاوه، از استاد فرهیخته و دانشمند خود جناب آقای دکتر سید حسین حسینی که با صبر و تحمل جزیل خود در دوره کارشناسی ارشد، منت تمام بر بنده نهاده و از راهنماییهای بی دریغ ایشان در نگارش این اثر کمال تشکر و سپاسگزاری را دارم.

همچنین از جناب آقای دکتر علیرضا تقی پور، عضو هیات علمی دانشگاه بوعلی سینا، کسی که الفبای حقوق را نزد ایشان تلمذ کرده و درس اخلاق و فروعی را آموختم. اکنون که در تهیه این پژوهش، تلاش و کوشش خود را در اوج نشان دادند و بنده را از راهنماییهای دوستانه و بی هیچ چشم داشتی، بهره مند ساختند، خالصانه زحمات ایشان را ارج نهاده و سپاس می گویم.

در خاتمه از دوستان و همکاران گرامی نیز، آقایان سید محمد معصومی، جواد رجبی و همچنین برادر گرامی ام آقای علی عزیزی که به نحوی بنده را در تهیه و تنظیم این پایان نامه یاری فرمودند، قدردانی می کنم. آرزوی موفقیت تمامی این عزیزان را از خداوند سبحان خواستارم.

چکیده

جرایم جنسی، به عنوان یک پدیده مخرب اجتماعی، از جمله مسائل مهمی می باشند که در شاخه های مختلف علوم جنایی به ویژه جرم شناسی قابل طرح و بررسی است. نگرانی اندیشوران از گسترش جرایم و انحرافات جنسی در کشور، به این دلیل است که کارشناسی ها و راهکارهای مطرح شده برای مقابله با چنین جرایم تا کنون به نقطه مشترک و ارائه ساز و کاری مناسب برای عملکرد دستگاه ها، آموزش و فرهنگ سازی جوانان جهت پیشگیری از آنها نرسیده است. بنابراین لزوم تقویت مطالعات کاربردی در حوزه های مختلف دینی و ضرورت زمینه سازی دولت به منظور ایجاد تفاهم میان جامعه علمی و کارشناسان نظام جهت پیشگیری از جرایم جنسی بیش از پیش نمایان می گردد.

پیشگیری از جرایم جنسی در یک تقسیم بندی موسع، شامل پیشگیری «قهرآمیز» و «غیرقهرآمیز» می باشد. در این میان پیشگیری غیرقهرآمیز از آن جهت که لزوم مشارکت آحاد مردم و همکاری آنها را در این امر مهم می طلبد و عموماً برنامه های پیشگیرانه خود را قبل از ارتکاب جرم متمرکز می کند، از جایگاه ویژه ای در حوزه تئوری پردازی در زمینه کاهش جرایم جنسی برخوردار است. پیشگیری غیرقهرآمیز در برگیرنده مجموعه تدابیر و اقدامهای غیر کیفری با هدف مقابله با بزهکاری از رهگذر کاهش یا از بین بردن علل جرم زا و نیز تأثیرگذاری بر موقعیتهای پیش جنایی است. این نوع پیشگیری در یک تقسیم بندی رایج به «پیشگیری اجتماعی» که بیشتر با تأمین حقوق اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مردم در سطح جامعه محقق می شود؛ و «پیشگیری وضعی» که از طریق تغییر موقعیتهای و فرصتهای بزهکارانه و مداخله در اوضاع و احوال پیرامونی جرم زا، از وقوع جرایم پیشگیری می کند، تقسیم شده است.

در این پژوهش برنامه هایی همچون تدابیر آموزشی، تربیتی، فرهنگ سازی و جامعه پذیری جوانان، نوجوانان و اطفال و همچنین برنامه های پیشگیرانه وضعی، مانند افزایش خطر ارتکاب جرم، نظارت و کنترل بر مناطق خاص و نهایتاً تدابیر حمایتی از بزه دیدگان خاص جرایم جنسی جهت پیشگیری از جرایم جنسی مورد توجه قرار گرفته است.

واژگان کلیدی:

جرایم جنسی، پیشگیری، پیشگیری اجتماعی، پیشگیری وضعی، بزهکار جنسی، بزه دیده جنسی

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه
۱۵	۱. مسأله اصلی تحقیق
۱۵	۲. تشریح و بیان مسأله
۲۱	۳. سؤالات تحقیق
۲۱	۴. فرضیه های تحقیق
۲۱	۵. سابقه تحقیقات و مطالعات انجام شده
۲۲	۶. اهداف اساسی از انجام تحقیق
۲۲	۷. ضرورت تحقیق
۲۳	۸. انگیزه انتخاب موضوع
۲۳	۹. روش تحقیق گردآوری اطلاعات
۲۳	۱۰. موانع و مشکلات تحقیق

فصل اول: پیشگیری اجتماعی

۳۱	مبحث اول: اقدامات و تدابیر آموزشی - تربیتی
۳۲	گفتار اول: اقدامات و تدابیر آموزشی - تربیتی در نهاد خانواده
۳۴	الف: نقش خانواده در دوران کودکی
۳۴	۱. برطرف کردن نیاز کودک
۳۵	۱-۱: سوالات جنسی
۳۵	۱-۲: جایگاه محبت در فرایند جامعه پذیری
۳۷	۱-۳: عادات مطلوب جنسی
۳۸	۲. پیشگیری از بیداری احساس جنسی زودرس
۳۹	۲-۱: نقش تربیتی والدین در رابطه با خود
۴۰	۲-۲: نقش تربیتی والدین در رابطه با فرزندان

- ب: نقش خانواده در دوران بلوغ و نوجوانی ----- ۴۱
۱. معرفی غریزه و آموزش جنسی ----- ۴۲
۲. معاشرت ها و دوستی ها ----- ۴۴
۳. شکل دهی به شخصیت جنسی ----- ۴۵
- گفتار دوم: اقدامات و تدابیر آموزشی - تربیتی در نهادهای آموزشی - پژوهشی ----- ۴۶**
- الف: نقش مدرسه در آموزش و تربیت جنسی ----- ۴۸
- ب: نقش اجتماع در آموزش و تربیت جنسی ----- ۵۱
۱. رسانه های جمعی و مطبوعات ----- ۵۲
۲. نهادهای مردمی ----- ۵۳
- مبحث دوم: تدابیر و راهکارهای اجتماعی ----- ۵۶**
- گفتار اول: راهبردهای حمایتی جامعه ----- ۵۶**
- الف: حمایت از خانواده ها ----- ۵۷
۱. روابط جنسی همسران ----- ۵۸
۲. همبستگی خانوادگی ----- ۵۸
۳. بازسازی تربیتی اخلاقی خانواده ----- ۵۹
- ب: حمایت از جوانان و نوجوانان ----- ۶۱
۱. اشتغالزایی و مبارزه با بیکاری ----- ۶۱
۲. اوقات فراغت و مبارزه با ولگردی ----- ۶۵
۳. تشکیل خانواده ----- ۶۶
- گفتار دوم: راهبردهای مشروع و قانونی در جهت تعدیل و ارضای غریزه جنسی**
- جوانان ----- ۶۸**
- الف: راهبردهایی در جهت ارضای غرایز جنسی ----- ۷۰
۱. کیفیت روابط جنسی ----- ۷۱
۲. ازدواج موقت؛ راهکار شرعی ----- ۷۴
- ب: راهبردهای تعدیل غریزه جنسی ----- ۷۶

۱. نقش عوامل اعتقادی ----- ۷۷
۲. نقش مراقبت های روحی و روانی ----- ۷۸
- مبحث سوم: اقدامات و تدابیر فرهنگی و جامعه پذیری ----- ۸۱
- گفتار اول: اقدامات و تدابیر فرهنگی ----- ۸۲
- الف: ترویج ارزشهای دینی و اسلامی ----- ۸۳
۱. توجه به اصل حیا، غیرت و فرهنگ سازی ----- ۸۴
۲. فرهنگ سازی و توجه به اصل تزکیه و عزت نفس ----- ۸۴
۳. فرهنگ سازی و توجه به اصل حجاب اسلامی ----- ۸۵
۴. ترویج روحیه قناعت ورزی و فروکاستن از نیازهای اقتصادی و تجملاتی ----- ۸۵
- ب: تقویت ارزشهای گروهی ----- ۸۷
- ج: عرفی ساختن هنجارها ----- ۸۹
- گفتار دوم: نقش نهادهای مختلف در جامعه پذیری افراد ----- ۹۱
- الف: نقش رسانه های جمعی ----- ۹۲
- ب: نقش نهادهای تربیتی - آموزشی ----- ۹۴
۱. نقش خانواده ----- ۹۴
۲. نقش مدرسه ----- ۹۵
۳. گروه های همسالان ----- ۹۶
- ج: نقش تعامل اجتماعی کودکان و نوجوانان در جامعه پذیر ----- ۹۷

فصل دوم: پیشگیری وضعی

- مبحث اول: اقدامات و تدابیر نظارتی و کنترلی ----- ۱۰۴
- گفتار اول: نظارت و کنترل رسمی ----- ۱۰۵
- الف: نقش پلیس ----- ۱۰۵
۱. افزایش خطر شناسایی ----- ۱۰۶

- ۱۰۶ ----- ۲. مراقبت از آماج جرم در مقابل بزهکار
- ۱۰۷ ----- ب: نقش نهادهای قضایی
- ۱۰۸ ----- ۱. دادسرا
- ۱۰۸ ----- ۲. دادگاه
- ۱۰۹ ----- ۳. ستاد حفاظت اجتماعی
- ۱۰۹ ----- گفتار دوم: نظارت و کنترل غیر رسمی
- ۱۱۰ ----- الف: مشارکت نهادهای جامعه
- ۱۱۱ ----- ۱. نقش خانواده
- ۱۱۲ ----- ۲. نقش نهادهای آموزشی و فرهنگی
- ۱۱۲ ----- ۲ - ۱: رسانه های جمعی
- ۱۱۲ ----- ۲ - ۲: مدارس و نهادهای آموزشی
- ۱۱۵ ----- ب: مشارکت مردمی و شهروندان
- ۱۱۵ ----- ۱. مشارکت از دیدگاه اسلام
- ۱۱۶ ----- ۲. مشارکت عرفی

مبحث دوم: اقدامات و تدابیر کاهش عوامل خطر ساز و افزایش زحمت

- ۱۱۸ ----- ارتکاب جرم
- ۱۱۸ ----- گفتار اول: کاهش عوامل تحریک زا
- ۱۱۹ ----- الف: اصلاح سبک زندگی
- ۱۲۰ ----- ۱. تئوری شیوه زیستن
- ۱۲۰ ----- ۲. تئوری اعمال روزمره
- ۱۲۳ ----- ب: مقاوم کردن آماج جرم
- ۱۲۵ ----- ۱. رعایت حجاب اسلامی
- ۱۲۷ ----- ۲. پوشانیدن زیور آلات
- ۱۲۹ ----- گفتار دوم: افزایش خطر ارتکاب جرم
- ۱۳۰ ----- الف: تدابیر کیفری (سیاست کیفری)

۱. جرم انگاری حالات خطرناک بزهکار ----- ۱۳۳
- ۱ - ۱: ولگردی و تکدی ----- ۱۳۳
- ۲ - ۱: مشروبات الکلی ----- ۱۳۴
- ۳ - ۱: مواد مخدر و اعتیاد ----- ۱۳۴
- ۴ - ۱: برخورد با مشاغل زمینه بزهکاری ----- ۱۳۵
۲. جرم انگاری حالات و عوامل بزه دیده زا در جرائم جنسی ----- ۱۳۶
۳. جرم انگاری و تشدید افتراقی ----- ۱۳۸
- ب: کاهش عوامل تسهیل کننده ارتکاب جرائم جنسی ----- ۱۴۰
۱. الگوی سکونت و معماری شهری ----- ۱۴۱
۲. اعمال و رفتار فردی که باعث تسهیل ارتکاب جرم جنسی می شود. ----- ۱۴۳
- مبحث سوم: اقدامات و تدابیر حمایتی از بزه دیدگان بالقوه و بالفعل جرائم جنسی**
- ۱۴۶ ----- **جنسی**
- گفتار اول: حمایت از بزه دیدگان بالقوه جرائم جنسی ----- ۱۴۷
- الف: حمایت از زنان و دختران ----- ۱۴۷
۱. شناسایی وسامان دهی افراد در معرض خطر ----- ۱۴۷
۲. حمایت قانونی از زنان و دختران ----- ۱۴۸
- ب: حمایت از اطفال ----- ۱۴۹
۱. شناسایی کودکان مستعد بزه دیدگی و مراقبت از آنها ----- ۱۴۹
۲. حمایت قانونی از اطفال ----- ۱۵۰
- گفتار دوم: حمایت از بزه دیدگان جرائم جنسی (راهکارهای بازتوانی) ----- ۱۵۱
- الف: راهبردهای حمایتی از بزه دیده پس از وقوع جرم ----- ۱۵۲
۱. حمایت‌های عاطفی - روانی ----- ۱۵۳
۲. حمایت‌های حقوقی از بزه دیده ----- ۱۵۵
- ۲-۱: آگاه سازی بزه دیده از حقوق خود ----- ۱۵۶
- ۲-۲: تشویق قربانی به گزارش تجاوز ----- ۱۵۶

- ۱۵۸ ----- ۳. حمایت‌های مالی از بزه دیده
- ۱۵۹ ----- ۳-۱: تأمین خسارت از منابع دولتی
- ۱۶۰ ----- ۳-۲: تأسیس و تجهیز سازمانهای غیر دولتی
- ۱۶۱ ----- ب: راهبردهای بازتوانی و بازپروری
- ۱۶۲ ----- ۱. دایر کردن مراکز بازپروری
- ۱۶۲ ----- ۱-۱: ارتباط مستمر با آسیب دیده
- ۱۶۳ ----- ۱-۲: ارائه شغل و درآمد مکفی
- ۱۶۳ ----- ۲. ایجاد زمینه برای بازگشت به جامعه
- ۱۶۵ ----- نتیجه گیری و پیشنهادات
- ۱۷۱ ----- منابع و مآخذ

مقدمه

بزهکاری پدیده ایست که از دیرباز آرامش و امنیت زندگی بشر را به خطر انداخته است. در طول تاریخ برای مبارزه با بزهکاری، جوامع بشری راهکارهای مختلفی برگزیده اند. گاه با پیش بینی مجازات های سنگین از قبیل: اعدام، حبس ابد و . . . سعی در کنترل بزهکاری و کاهش نرخ بزهکاری داشته است و گاه استفاده از روش ها و تدابیر پیشگیرانه نیز مدنظر بوده است. تا مدتها فقط کیفر به عنوان تنها راهکار مبارزه علیه معضل بزهکاری شناخته شده و به کار گرفته می شد. ولی هیچ وقت این تدابیر به عنوان یک سیاست منسجم، علمی و هدفمند دنبال نشده است. در سال ۱۸۷۶ با انتشار کتاب «انسان بزهکار» اثر سزار لمبرزو نگاه علمی به پدیده مجرمانه و پیشگیری از آن شکل گرفت. بدین ترتیب علاوه بر کیفر و سزادهی، اقدامات غیرکیفری، تحقیقات و مطالعات علمی برای مبارزه با بزهکاری وارد جرم شناسی گردید.

امروزه، بیش از پیش بزهکاری به یکی اصلی ترین مشکلات جوامع بشری تبدیل شده است؛ زیرا در عصر حاضر به دلیل عوامل چندی از قبیل گسترش شهرنشینی افزایش زمینه های بزهکاری در جوامع و . . . تأثیر این معضل بیش از پیش نمود پیدا کرده است. در این میان افزایش نرخ بزهکاری در سراسر جهان به یکی از نگرانی های رایج تبدیل شده و حجم فراوانی از در آمد ملی کشورها صرف مبارزه با جرم و تلاش های گوناگون بین المللی، ملی و محلی برای مهار پدیده مجرمانه می شود. به دلیل شکست اقدامات صرفاً کیفری در مبارزه با بزهکاری، موضوع تدابیر غیر کیفری پیشگیری از جرم و اعمال این تدابیر همگام با اقدامات سرکوبگر که همراه با موفقیت هائی بوده است و دولت ها را در تدوین یک سیاست جنایی منسجم و قوی یاری نموده، مورد توجه قرار گرفت. از سوی دیگر در اقدامات کیفری نقش عدالت کیفری پررنگ و محوری است، ولی در تدابیر پیشگیرانه به ویژه تدابیر پیشگیرانه ای که معطوف به قبل از وقوع جرم است، علاوه بر نقش دستگاه عدالت کیفری و بطور کلی نقش دولت، دستگاه ها و سایر نهادهای خارج از عدالت کیفری و سیستم دولتی نیز قابل توجه است. چه آنکه بر خلاف اقدامات سرکوبگر که در انحصار دولت هاست و دولت ها آن را از نشانه های اقتدار خود به حساب می آورند، در تدابیر پیشگیری از جرم نقش نهادهای اجتماعی و مردمی تأثیرگذار و تعیین کننده است. در این راستا بسیاری از کشورها درصددند تا از طریق برنامه ریزی های اجتماعی و فرهنگی و با اجرای برنامه های متمرکز بر شخصیت افراد

جامعه و مشارکت دادن تمام نهادها و بخش های دولتی و مردمی سعی در پیشگیری از وقوع جرم دارند. در این میان جرائم جنسی به دلیل آنکه دامنگیر جوانان و نوجوانان بوده و معضل اساسی برای این قشر محسوب می گردد، لذا پیشگیری از آن اهمیت ویژه ای می یابد که در این پژوهش هدف نگارنده ارائه اقدامات و تدابیر پیشگیرانه در محدوده جرائم جنسی می باشد.

به راستی چرا امور جنسی چنین نقش مهمی در زندگی انسان پیدا کرده است؟ این تنها مربوط به زمان حاضر نیست، همیشه این طور بوده و همیشه انسان های سالم ریاضت کشیده اند تا غرایز را در حد ضرورت و سلامت نفس اطفاء و ارضاء نمایند. اغلب جوامع از مسایل جنسی تابویی ساخته اند، درحالی که این هم غریزه ایست که باید مثل سایر غرایز ارضاء شود. زیرا که سرکوب آن، سکوت درمقابل آن، دیواری از ابهام کشیدن به دور آن و بالاخص عدم آموزش و برداشت صحیح از آن برای یک جامعه ایجاد معضل و مشکل می نماید. ارباب، تهدید و سخت گیری بدون آنکه آموزش مناسب جایگزین آن شود، موجب می گردد تا افراد جامعه به ویژه نسل جوان موجوداتی عصبی، سرخورده و ترسو شده و به راههای مخفی کاری و پنهان کاری سوق پیدا کنند و عملاً به انحراف کشیده شوند.

جامعه ایران در هر زمان شاهد انواع انحرافات و جرائم جنسی در میان جوانان و نیز شاهد اشکال غیر رسمی فروش خدمات جنسی بوده است. «بعلاوه در سالهای اخیر شاهد افزایش زنان و دخترانی هستیم که به بی مبالاتی جنسی اقدام می کنند و انگیزه آنان صرفاً مادی نیست. این گروه بیشتر شامل دختران ۱۶ تا ۲۱ ساله اند» (حمیدیان، ۱۳۸۴: ۸). گسترش انحرافات و جرائم جنسی در ایران، موجی از نگرانی در میان صاحبان اندیشه برانگیخته است. در طول تاریخ و در جوامع مختلف کج روی همواره موضوعی حساسیت آفرین بوده و توجه جدی اعضای این جامعه ها، مدیران آنها و اندیشمندان حوزه های متفاوت علوم انسانی و طبیعی را به خود جلب کرده است. این وضعیت سبب شده تا حوزه های متفاوت معرفت، در گذشته و حال، مطالعه این پدیده را به هر شکل در دستور کار خود بدانند و بخشی از توجه خود را به فهم تبیین یا ارائه راه حل مناسب مقابله به آن اختصاص دهند. نتیجه آنکه در هر یک از حوزه های متعدد تحقیقی، دست کم یک نظریه در باب انحراف و کج روی ارائه شده است. حوزه هایی همچون زیست شناسی، ژنتیک، روان شناسی، جامعه شناسی، حقوق، جرم شناسی، تعلیم و تربیت، مطالعات فرهنگی، پزشکی قانونی و....

یکی از انواع کجرویهای موجود در جوامع بشری پدیده «انحرافات جنسی» (sexual perversion) یا جرائم جنسی (sexual offences) می باشد. مدتها، کیفر به عنوان تنها راهکار مبارزه علیه بزهکاری (از جمله جرائم جنسی) شناخته شده و به کار گرفته می شد. اما در تعالیم حیات بخش اسلام و سایر مکاتب الهی، به روشهای غیر کیفری مانند تدابیر اجتماعی بازدارنده، از بین بردن زمینه ها و موقعیتهای جرم زا و راهبردهای فرهنگی توجه بیشتری شده است. امروزه با تکوین علوم جرم شناختی و دانش پیشگیری شیوه های کیفری و سرکوبگر، صرفاً نوعی مبارزه با معلول و بسیار کم تأثیر ارزیابی می شود.

۱. مسأله اصلی تحقیق

بطور کلی پیشگیری به دو صورت کیفری و غیر کیفری (غیر قهر آمیز) صورت می گیرد که پیشگیری غیر کیفری مربوط به مرحله قبل از وارد شدن به مراحل قضایی و کیفری است. پیشگیری غیر کیفری عمدتاً به دو صورت اجتماعی و وضعی است که جامعه با دادن آموزشهای لازم و آگاه سازی افراد از جمله بزه دیده و بزهکار بالقوه از ارتکاب جرائم جلوگیری می کند. در این تحقیق، نگارنده درصدد بیان راهکارهای پیشگیری به صورت غیر کیفری در محدوده جرائم جنسی می باشد. جرائم جنسی که یک معضل اساسی برای جامعه به ویژه جوانان و اطفال جامعه محسوب شده، لذا ارائه راهکارهایی جهت پیشگیری از این جرم بصورت دقیق و مؤثر احساس می شود. البته چون جرائم جنسی از جمله جرائمی است که ممکن است بدون بزه دیده بوده یا توأم با رضایت انجام گیرد، از سوی دیگر چون پیشگیری غیر کیفری بیشتر در گرو همکاری بزه دیده و بزهکار می باشد لذا در حیطه این جرائم مطالعات و تحقیقات دقیق تر و بیشتری ضرورت دارد.

۲. تشریح و بیان موضوع

علت یابی جرایم و مبارزه مؤثر و مطلوب با این پدیده (جرم) یکی از دغدغه های جرم شناسی است. در اکثر جرائمی که در جامعه رخ می دهد وجود شخصی که جرم را اقدامی علیه خود می داند (بزه دیده) احساس می شود. پس در حوزه پیشگیری از چنین جرائم می توان در کنار آموزش افراد خطرناک و بزه کاران بالقوه، از افراد جامعه و بزه دیده گان بالقوه رعایت یک سری

مسائل وضعی برای منصرف کردن بزه کاران بالقوه را خواستار شد. به عبارت دیگر برای پیشگیری از جرم می توان از کانال پیشگیری وضعی و اجتماعی حرکت کرد که پیشگیری وضعی همان رعایت احتیاطات لازمه از جانب بزه دیده گان است اما در خصوص جرائم جنسی با توجه به این که در بیشتر موارد یا بزه دیده ای وجود ندارد و یا اگر وجود دارد، بزه دیده جرم را علیه خود احساس نمی کند بلکه خود با رضایت به ارتکاب جرم تن می دهد.

بنابراین بحث پیشگیری مخصوصاً با توجه به پیشگیری وضعی درچنین جرائمی از جایگاه ویژه ای برخوردارند. به عبارت دیگر پیشگیری از جرائمی که فرد ارتکاب آن را علیه خود نمی داند و به ارتکاب آن رضایت دارد (جرائم جنسی)، در مقایسه با سایر جرائم که یک بزه دیده احساس می شود از جایگاه ویژه ای برخوردار است. از این رو بررسی چنین جرائم و ارائه راهکارهای پیشگیری که در این تحقیق به صورت پیشگیری غیر کیفی یعنی پیشگیری اجتماعی و وضعی مورد بررسی قرار گرفته، ضرورت تحقیق را ایجاب می کند.

الف) تبیین مفهوم جرم و انحراف

قبل از ورود به بحث اصلی و پرداختن به توضیح و تبیین مفاهیم و انحرافات جنسی، لازم است که تمایز بین جرم و انحرافات را تعیین کرده و همچنین وجه تشابه آنها بیان شود. جرم و انحراف هر دو از نظر اجتماعی نقض نظام جامعه است؛ یعنی جرم از نقطه نظر اجتماعی عملی است که نظم اجتماعی را نقض کرده و این نظم در هر عصری متناسب و در خور تمدن و سطح افکار و عقاید متعارف همان عصر می باشد. (باهری، ۱۳۸۴: ۳۷). این تعریف از جرم که تعریفی اجتماعی (و نه حقوقی) می باشد، شامل انحراف نیز می شود. به این ترتیب که در جامعه شناسی، انحراف، عبارت است از «مجموعه رفتارهایی که با هنجارهای اجتماعی در عین اعتبار و اجرا، مطابقت ندارد و د رگروه اجتماعی موجب بروز واکنش های متنوعی می گردند که نظارت اجتماعی نامیده می شود» (گسن، ۱۳۷۰: ۴۸).

بنابراین هرگونه رفتاری که با چشم داشتهای جامعه یا گروه معینی در داخل جامعه تطبیق نداشته باشد، انحراف نامیده می شود. درواقع انحراف به دوری جستن از هنجار اطلاق می شود و زمانی رخ می دهد که یک فرد یا گروه، معیارهای جامعه را رعایت نکند. اما جرم در مفهوم خاص یعنی از نقطه نظر حقوقی، متفاوت از انحراف می باشد. قانون مجازات اسلامی در ماده ۲ در تعریف

جرم مقرر داشته «هر فعل یا ترک فعلی که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد جرم محسوب می شود».

از اینرو جرم به عنوان یک پدیده قضایی عملی است که قابل مجازات باشد؛ یک رفتار اگر چه هنجارهای اجتماعی را نقض کند تا زمانی که در قانون برای آن ضمانت اجرایی تحت عنوان مجازات تعیین نشود جرم محسوب نمی شود هر چند که می توان آن عمل را انحراف نامید. لذا واژه انحراف مفهومی گسترده تر از جرم را دارد اگر چه هر دو واژه، نقض هنجارهای اجتماعی محسوب می شود اما هر نقض هنجاری را نمی توان جرم نامید.

رفتار و کنش های انحراف آمیز را هنجارهای اجتماعی حاکم بر یک فرهنگ مشخص می سازند. رفتار یا کنشی که در یک موقعیت شایسته و پذیرفتنی است، ممکن است که در موقعیتی دیگر ناشایست و ناپذیرفتنی باشد. مثلاً تیراندازیِ افسر پلیس به یک قاتل فراری و کشتن وی (به عنوان آخرین چاره)، حتی ممکن است مورد تحسین قرار بگیرد؛ اما جنایتکاری که در هنگام دزدی به شخصی تیراندازی می کند و او را می کشد با شدیدترین مجازات قانونی روبه رو می شود (کوئن، ۱۳۸۱: ۱۶۱ - ۱۶۰).

هدف نگارنده در این نوشتار توضیح و تبیین جرائم و انحرافات جنسی می باشد. لذا واژه انحراف و جرم را با اضافه کردن قید «جنسی»، مقید کرده و دایره شمولش را کاهش می دهد. به طوری که فقط مواردی را در بر می گیرد که مربوط به اعمال و رفتار جنسی باشد. منظور از اصطلاح «جنسی» نیز این است که گزینه «جنسی» یکی از غرایز بسیار مهم و قوی انسان است که عامل اصلی گرایش دو جنس (زن و مرد) به یکدیگر و تولید مثل و بقای نسل است.

میل جنسی از بسیاری جهات به نیروی جاذبه شبیه است؛ زیرا مانند آن به نسبت فاصله کاهش می یابد؛ با این حال گزینه جنسی با نیروی جاذبه تفاوتی دارد؛ نیروی جاذبه در برخورد با موانع به حالت تعادل در می آید در حالی که گزینه جنسی در برابر تعدد موانع تندتر می شود (بکاریا، ۱۳۸۵: ۱۱۹). میل جنسی یک میل ساده نیست و نیاز است که این حکمت الهی تحت تربیت و کنترل مکاتب اخلاقی و دینی قرار گرفته و از اثرات زیان بار آن جلوگیری شود. برای تعریف جامع و مانع از انحرافات جنسی، ضابطه دقیق و جهانی در دست نیست. زیرا اگر چه موضوع رابطه جنسی برای گروه کثیری از آدمیان امری است محسوس، ولی دشواری مسأله بر تشخیص طبیعی یا انحرافی بودن آن است که از قومی به قوم دیگر و قلمرو دانشی به دانش دیگر یا جامعه ای

به جامعه ای دیگر تغییر می یابد. مثلاً عملی که زیست شناسی طبیعی می داند ممکن است توسط مذهب یا اخلاق تحریم شده و انحراف تلقی شود.

حال برای روشن شدن موضوع به بررسی تاریخچه و مفهوم جرائم و انحرافات جنسی پرداخته می شود.

ب) تاریخچه انحرافات جنسی

جرائم جنسی از کهن ترین و با سابقه ترین انحرافات بشری می باشند. قدمت تاریخی انحرافات جنسی با قدمت پیدایش موجود زنده برابر است. زیرا جنسیت و روابط جنسی برای بقای موجودات زنده ای که از دو جنس مخالف باشند، از جمله مظاهر اصلی وارکان تعریف حیات است (کی نیا، ۱۳۷۶: ۵۸۱). اُپنهایمر اولین دسته از جرائمی را که در جوامع بشری قابل مجازات بودند به ترتیب عبارت از خیانت، جادوگری، توهین به مقدسات و سایر جرائم علیه مذهب، زنا با محارم [و جرائم جنسی دیگر]، سم دادن و نقض مقررات شکاری می داند (میر محمد صادقی، ۱۳۸۲: ۲۰-۱۹).

در یونان قدیم همجنس بازی بین مردان به قدری رایج بود که در افسانه و آثار ادبی و هنری آن کشور رسوخ کرده و حتی در آداب دینی و مذهبی آنان نیز راه یافته بود (دانش، ۱۳۸۱: ۱۸۶). همچنین در ایران باستان میل به همجنس بازی (اعم از زنان و مردان) در دربار پادشاهان رایج بوده است؛ زیرا عده زیادی زن عقدی، کنیز و غلام در آنجا حضور داشتند که برقراری رابطه با جنس مخالف برایشان امکان پذیر نبود (ولیدی، ۱۳۸۶: ۳۸). در قانون حمورابی برخی از انحرافات جنسی همچون زنا ساده و زنا با محارم جرم انگاری شده بود. همچنین در قوانین هیتی ها انحرافات همچون نزدیکی با حیوانات و زنا با محارم جرم دانسته شده و دارای کیفرهای سنگینی بودند و قوانین آشوری نیز برخی انحرافات جنسی مانند همجنس بازی و زنا با عنف را مورد جرم انگاری قرار داده و مستوجب کیفرهای شدیدی می دانستند (نجفی ابرندآبادی و بادامچی، ۱۳۸۳: ۶۲-۶۰).^۱ دین مبین اسلام نیز انبوهی از انحرافات جنسی را مورد توجه قرار داده و برای برخی از آنها مجازات حد و برای برخی دیگر تعزیر در نظر گرفته است. از دیدگاه مذهب تشیع انحرافات چون لواط، مساحقه، زنا، زنا با محارم، زنا با عنف واکراه مستوجب کیفر حد می باشند و انحرافات مانند

۱. جهت مطالعه بیشتر رک: نجفی ابرندآبادی، علی حسین و بادامچی، حسین، (مترجمان)، تاریخ حقوق کیفری بین النهرین، انتشارات سمت، چاپ اول، ۱۳۸۳

استمناء، مالش گری جنسی، هزره درایی، حیوان بازی، چشم چرانی، خودنمایی مشمول تعزیر می باشند.

ج) مفهوم انحرافات (جرائم) جنسی

در خصوص مفهوم انحرافات جنسی همان طور که گفته شد تعریف جامع و مانعی وجود ندارد و علمای علم اخلاق، جامعه شناسان، روان شناسان، روان پزشکان و زیست شناسان هر کدام از زوایای مختلف به تعریف انحراف پرداخته اند و با یکدیگر توافق کامل و کلی ندارند.

واژه انحراف جنسی (Parphiliias) از لحاظ لغوی از دو واژه یونانی به معنی «درکنار» و «عشق» آمده است (اوحدی، ۱۳۸۵ : ۲۰۵). انحرافات جنسی از نظر روان پزشکان، عبارت است از اعمال غیر عادی و نابهنجاری که منحرفان جنسی برای ارضای خاطر جنسی خود مرتکب می شوند و این اعمال دارای مبادی و ریشه های روانی می باشند (ستوده و دیگران، ۱۳۷۸ : ۱۸۸). جامعه شناسان انحراف جنسی را بیشتر متأثر از بدآموزی های محیط اجتماعی و تربیتی می دانند و معتقدند هر زمانی که ارضای تمایلات و غرایز جنسی دو جنس مخالف نسبت به هم از حدود و معیار و مقیاس عادی خارج گردد، انحراف تلقی می شود (ولیدی، ۱۳۸۶ : ۶۹). به نظر اخلاقیون کسی که برخلاف تکلیف اخلاقی مرتکب خلاف می شود، دچار ندامت و پشیمانی می گردد و خود را خوشبخت و سعادتمند نمی یابد. بنابراین از نظر علمای علم اخلاق هر عمل جنسی که مورد نکوهش وجدان اخلاقی قرار گیرد، انحراف جنسی محسوب می شود (ستوده و دیگران، ۱۳۷۸ : ۱۸۷).

بدین ترتیب نابهنجاریهای جنسی (پارفیلیاها)، خیال پردازی های غیر معمول، امیال شدید و یا رفتارهای جنسی هستند که معمولاً حالت تکراری داشته و از لحاظ جنسی برانگیزنده اند؛ این امیال و رفتارها سبب ناراحتی می شوند. انحراف جنسی ممکن است شامل اعمال خلاف قانون شود؛ جرائم جنسی جنایی (Criminal sexual offences) نیز به این طبقه از اختلالات تعلق دارد. بنابراین انحراف جنسی دو ویژگی کلی دارد و این است که اولاً این اعمال (تکرار شونده) بوده و ثانیاً برای افرادی که درگیر آن هستند (ناراحت کننده) می باشند (اوحدی، ۱۳۸۵ : ۲۰۵). از اینرو آنچه که مورد اتفاق است عبارت است از آمیزش و زناشویی طبیعی زن با مرد مطابق قانون و شرع. پس هر نوع ارضای جنسی که غیر از این باشد، گناه و انحراف محسوب می شود.

د) رابطه بین انحرافات جنسی و جرائم جنسی

انحرافات جنسی انواع مختلفی از رفتارهای جنسی را در بر می گیرد ولی همه آنها جرم انگاری نشده اند و در نتیجه جرائم جنسی محسوب نمی شوند. البته این نوع جرم انگاری در قوانین جزایی کشورهای مختلف بدلیل هنجارها و ارزشهای حاکم بر آنها یکسان نیست. مبنای جرم انگاری برخی از انحرافات حفظ مصالح عمومی جامعه، دفاع از اخلاق و عفت عمومی است. در واقع در تمام نظامهای حقوقی جهان، جرائمی، به عنوان جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی وجود دارند که بسته به مفهوم عفت و اخلاق عمومی که مفاهیمی نسبی بوده و از یک زمان و مکان به زمان و مکان دیگر متغیر هستند، قابل مجازات می باشند.^۱

بنابراین انحرافات جنسی از لحاظ قضایی عبارت است از اعمال و رفتارهایی که شخص مبتلا، به منظور ارضای تمایلات جنسی خود، در خارج از حدود و معیار متعارف رفتار جنسی جامعه انجام می دهد و قانون به عنوان تبلور وجدان عمومی آنها را ممنوع کرده و قابل مجازات می داند (دادستان، ۱۳۸۶: ۲۱۷-۲۱۶).

برخی از انحرافات جنسی در قوانین جزایی کشور ما (کتاب دوم از قانون مجازات اسلامی تحت عنوان حدود و فصل هجدهم تحت عنوان جرایم ضد عفت و اخلاق عمومی از کتاب پنجم همان قانون تحت عنوان تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده)، جرم انگاری شده اند. به ویژه با توجه به ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی که اشعار می دارد: «هر کس... مرتکب عمل حرامی گردد به حبس از ده روز تا دو ماه یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می گردد...»، به نظر می رسد که هر نوع انحراف جنسی را که مستقیماً در قانون جرم انگاری نشده است، می توان تحت عنوان فعل حرام، طبق این ماده وی را مجازات نمود. از طرفی در فقه جزایی اسلام، به حاکم اسلامی اجازه داده شده که در صورت ارتکاب هر نوع انحراف جنسی از قبیل حیوان خواهی، خود ارضایی و... از ناحیه فرد، وی را تعزیر نماید.

از اینرو می توان گفت قوانین جزایی ما با توجه به جنبه اسلامی آن و با توجه به مواد اشاره شده، تمامی انحرافات جنسی را پوشش داده و برای آنها مجازات تعیین نموده است. لذا با تسامح می توان گفت که پیشگیری از جرایم جنسی در قانون ما شامل تمامی انحرافات جنسی نیز می گردد.

۱. جهت مطالعه بیشتر در مورد نظامهای حقوقی مذهبی، ر. ک: کوشا، جعفر، جرائم علیه عدالت قضایی، نشر میزان،